

DE STRAAT VAN MAGDALENA

Jorge Galán

De straat van Magdalena

Vertaling Marjan Meijer

Oorspronkelijke titel *La habitación al fondo de la casa*,
Valparaíso Ediciones, Granada

© 2013 Jorge Galán

© 2016 Nederlandse vertaling Marjan Meijer /

Uitgeverij Wereldbibliotheek

Alle rechten voorbehouden

Omslagontwerp Karin van der Meer

Foto omslag © Arcangel / Marta Orłowska

NUR 302

ISBN 978 90 284 2642 9

www.wereldbibliotheek.nl

VOORWOORD

De wonderbaarlijke stem van Magdalena

In een kamer achter het huis praat een oude vrouw en een jongeman luistert.

Met drie schijnbaar eenvoudige elementen schrijft Jorge Galán weer een universeel verhaal, zo oud als de mensheid, maar tegelijkertijd zo modern als de toekomst. De herinnering is een onuitputtelijke bron die gevoed wordt met de ervaring van hen die lang geleefd hebben én met de behoefte aan kennis van hen die net begonnen zijn met hun leven. In dit verhaal ontvouwt die herinnering nog eens haar geweldige potentie, de onweerstaanbare aantrekkingskracht die niet alleen de kleinzoon van de hoofdpersoon, maar ook de lezer in zijn greep krijgt en hem aan de hand meevoert door een roman die het verhaal vertelt van een vrouw, het verhaal van een land, het verhaal van ons allemaal.

Magdalena is geen alledaags meisje, maar dat weet ze zelf pas wanneer ze voor het eerst iemand kwaad toewenst. Magdalena heeft een verborgen, boosaardige gave die niet past bij een goed, solidair en energiek meisje als zij. Een wrede gave, want één simpele wens van haar blijkt al voldoende om het onheil over haar vijanden af te roepen. Net als een kapotte schakelaar blijkt ze onmachtig om de personen van wie ze houdt te beschermen en te helpen. Dit mysterieuze gegeven wordt de sleutel van een verhaal dat geschreven is in de traditie van het magisch realisme en een metafoor maakt van het lot van El Salvador, een klein, vriendelijk land, dat echter is onderworpen aan de alles overheersende tirannie van onverbiddelijk geweld. Ook het geluk van Magdalena zelf.

De straat van Magdalena is een bijzonder staaltje van evenwichtskunst, een briljant literair weefsel van licht en schaduw dat de lezer schokt, zowel door wat het vertelt als door wat het verbergt. De transparante sfeer van de gelukkige kindertijd en jeugd van Magdalena, het relaas van haar liefde voor Vicente en voor haar kinderen, lijkt vanaf de eerste pagina's vertroebeld door een donkere sluier, een onheilspellende dreiging die als een vloek boven het leven van het gezin hangt. Het meesterschap waarmee Jorge Galán de intensiteit van deze onzichtbare, ongrijpbare maar authentieke vijand doseert, accentueert de contouren van het dagelijks leven in een San Salvador dat te rustig lijkt, de kalme provincievijver vanwaar Rosa Bulnes – de dapperste van een groep meisjes die al van kinds af aan met elkaar bevriend zijn – zal ontsnappen naar Europa en het avontuur, een stad waar niettemin onophoudelijk vreemde dingen gebeuren, beloftes van een duistere toekomst die vroeg of laat de bewoners zal bereiken.

Een argeloos kind, een potentiële heilige, belooft dat hij over het water zal lopen. In diezelfde plaats verschijnt op een dag doña Prudencia, met haar tragische bagage van onmogelijke liefdes en haar gladde handpalmen, beroofd van de levenslijnen die haar eerste minnaar meenam naar het land der doden. Jaren daarvoor was de enige geliefde van Magdalena, die tot aan het eind haar echtgenoot en kameraad zou zijn, van een echte, concrete plaats gekomen, het Panamakanaal, alsof hij ook niet ergens anders vandaan had kunnen komen. Zijn eigen afkomst, het resultaat van de liefde van een honderdjarige en een tienermeisje, had hem vanaf zijn geboorte in een wonder veranderd.

In dit onwaarschijnlijke gebied, dat een mengeling is van een bestaande stad en een andere, ontsproten aan het brein van zijn grootmoeder, groeit een jongetje alleen op, te midden van schimmen – de figuren van zijn te vroeg overleden ouders, ooms en tante – die hij alleen zal leren kennen, zoals hij de wereld leert

kennen, dankzij de verhalen die Magdalena hem vertelt in de kamer die achter het huis ligt.

Jorge Galán schrijft doordacht, helder en vloeiend, en deze verrassende, aangrijpende roman heeft de potentie van een groot verhaal dat de breekbare, invloedrijke stem van Magdalena, een Salvadoraanse vrouw, voor altijd in het geheugen van de lezer achterlaat.

Welkom in de magie van de emotie, in het wonder van de literatuur.

ALMUDENA GRANDES

DE MYTHISCHE GEBOORTE

I

Een ondefinieerbare kreet doorboorde de nacht. Hij steeg op uit de keel van een man die in een schemerdonker huis boven op een vrouw lag. Een angstaanjagende kreet die net zo lang aanhield als een donderslag in de nacht; er was weliswaar geen bliksemflits geweest die de duisternis verlichtte, maar er volgde een oneindige stilte. Het was geen kreet van afgrijzen, ook al leek het daar wel op. Het was een kreet van genot. De man van de kreet stortte zich met die schreeuw in de duisternis. De vrouw onder hem liet alleen wat gedempt gekreun horen. Als moeder kon ze niet veel anders, bezorgd als ze was om de twee kinderen die in de kamer ernaast sliepen, ze waren allebei nog zo klein.

Vanaf het moment dat ze kinderen hadden, dempten ze hun stem tijdens het vrijen. Maar die nacht was het anders voor hem. Hij voelde iets van zijn borst naar zijn buik gaan en daardoor begreep hij dat hij niet alleen met zijn lichaam reageerde, maar ook met zijn ziel, en dat zijn bewegingen, zijn uitbarstingen en de vreugde die het ritme van de liefde veroorzaakte en waarmee hij zich volledig aan zijn vrouw had gegeven, op het punt stonden hem te laten exploderen.

Ook al was hij volledig weggezakt in de bewusteloosheid van het genot, toch was hij zich bewust van wat er stond te gebeuren, maar hij wilde niet stoppen. Hij ging door. Met een enorme voldoening ging hij door, tot het zaad uit zijn binnenste spoot, wat hem een man maakte, op hetzelfde moment dat met die kreet ook

zijn eigen ziel uit zijn keel ontsnapte, wat hem een menselijk wezen maakte.

Daarna bleef er alleen een verzadigd lichaam over. Leeg. De man van de kreet was dood. Hij was een wandelaar geweest en na bijna een eeuw van continu lopen, was hij stil blijven staan. Hij was negenennegentig jaar en hij stierf in de wetenschap dat hij voor de derde keer vader zou worden. Zijn vrouw zou dat pas een paar weken later weten.

2

De wandelaar had geen naam. Toen hij werd geboren, noemde zijn moeder hem Zoon en omdat er niemand anders was op de heuvel waar ze woonden, behalve de vogels, de goudhazen, de konijnen en een paar bergkatten, vond ze het niet nodig om hem een naam te geven. Later, toen hij was opgegroeid, ging hij werk zoeken bij een haciënda in de buurt, en daar noemden ze hem Jongen.

‘Hoe heet je?’ vroeg de opzichter hem.

‘Zoon,’ antwoordde hij.

‘Zeg je dat je Zoon heet?’

‘Zo noemt mijn moeder me.’

‘Nou, ik weet niet wat voor onzin dat is, maar als je geen naam hebt, zul je hier Beest heten, want we gaan geen Zoon tegen je zeggen.’

En zo veranderde zijn naam in Beest, maar hij had het geluk dat de eigenaar van het landgoed, don Eustacio, hem tot zijn persoonlijke assistent benoemde omdat hij zag dat hij veel harder werkte dan de anderen, hij was sneller van begrip, gehoorzamer, en niemand zei meer geringschattend Beest maar ze noemden hem Jongen, zoals de eigenaar deed. Zo werd hij ongeveer dertig jaar lang genoemd. Meneer Eustacio ging dood en zijn oudste zoon, Eustacio Genaro, kreeg het beheer over het landgoed en de werknemers, dus ook over de Jongen, die toen al kon lezen en schrijven en inmiddels een man was geworden. Hij had zwart haar, spleetogen, een hoed, een overhemd dat altijd wit was om-

dat hij het om de dag waste, leren slippers die hij zelf had gemaakt en een volmaakt gebit zonder gaatjes, zodat degenen die hem kenden zeiden dat hij van goede komaf was.

‘Wie was je vader?’ vroeg Eustacio Genaro hem op een dag.

‘Mijn moeder, die al dood is, heeft me niets over hem verteld.’

‘En waar ben je geboren?’

‘Ik woonde op de San Jacinto-heuvel en daarna kwam ik bij uw vader werken.’

‘Maar luister, je bent geen jongen meer, we kunnen je beter een naam geven, ook al weet ik niet of dat nog enig nut heeft op jouw leeftijd. We kunnen je beter Man noemen, dat is gemakkelijker.’

En ze noemden hem Man. En de vrouwen die hem zagen, praatten achter zijn rug over hem.

‘Daar komt die man,’ zei een van hen.

‘Die vreemde man die nog nooit een vrouw heeft gehad,’ zei een ander.

‘Wie weet waarom, misschien heeft hij alleen maar lucht tussen zijn benen,’ zei een derde en ze lachten heimelijk.

De Man was toen de veertig voorbij en hij had nog nooit met een vrouw geslapen, hij had zelfs nog nooit de behoefte gehad om met een vrouw naar bed te gaan. Hij was een vreemde man, een eenling, en als de eigenaar geen toezicht hield op het bedrijf omdat hij zich aan het bedrinken was, wat heel vaak voorkwam, maakte hij met plezier lange wandeltochten over de velden, door de heuvels, of hij volgde het pad langs een of andere rivier. Vaak sliep hij dan ook onder de bomen en luisterde hij naar hun gefluister. Als de mensen hem zo languit in het gras zagen liggen, met zijn ogen dicht en een grijns van ingehouden blijdschap om zijn mond, zeiden ze dat hij de taal van de bomen kon verstaan, dat de bomen hem verhalen vertelden, oude verhalen over oude werelden, zo oud dat er nog geen indianen in Amerika woonden en dat er nog niet eens een continent was met die naam. Oude verhalen, zelfs nog ouder dan deze mensheid. Dat zeiden ze, dat hij de taal van

de bomen had geleerd door er zo vaak naar te luisteren en ook de taal van de rivieren en het geluid van de wind. Er werden verhalen verteld over de Man en de Man vertelde verhalen aan de kinderen en een korte periode, tussen zijn zestigste en zeventigste jaar, noemden ze hem de Verteller of de Oude Verteller of de Oude met de Verhalen. Hij liep van de ene kant van het landgoed naar de andere of in het district of in de dorpjes en hij ging in de parken zitten en hield de kinderen in zijn ban met verhalen over tovenaars en verschrikkelijke oorlogen en dappere ridders en iedereen was verbaasd als ze hem zo anders hoorden spreken, zo beschaafd, en niemand kon verklaren waar hij dat had geleerd.

Toen hij tweeënzeventig werd, kreeg de zoon van Eustacio Genaro, Genaro Alberto, de leiding over het landgoed omdat zijn vader, die zijn leven lang *aguardiente* had gedronken, een ernstige leverziekte had. Genaro Alberto was van mening dat de Man te oud was om nog iets anders te doen dan boodschappen van het ene landgoed naar het andere brengen. Dus hij droeg hem die taak op, meer uit respect dan omdat hij van de Man probeerde af te komen, want Genaro Alberto bewonderde hem, niet vanwege de verhalen die hij altijd vertelde – hij had er een paar gehoord en die waren hem wel bevallen – maar omdat hij nog al zijn tanden had, er ontbrak er niet één en ze waren zo wit als het schuim van de zee, zonder ook maar één gaatje.

‘Wat doe jij met je tanden?’ vroeg hij hem op een dag.

‘Ik spoel alleen maar mijn mond,’ was het antwoord van de Man.

‘Alleen met water?’

‘Met niets anders, ja.’

‘Maar ze zijn nog zo gezond, ik wou dat mijn gebit er zo aan toe was.’

De Man, die nooit lachte, of bijna nooit, glimlachte even en Genaro Alberto kon nog eens de witheid en de goede staat van die tanden zien.

‘Luister,’ zei Genaro Alberto, ‘ik heb een opdracht voor je, je moet een boodschap brengen naar don Fausto, die van El Pital. Je vindt het niet erg om te lopen, toch?’

‘Nee, ik heb mijn hele leven gelopen,’ was het antwoord.

Toen hij klein was, was hij de San Jacinto-heuvel over de hele breedte overgetrokken, van de kant van San Marcos waar hij woonde, tot aan Ilopango, alleen maar om daar in het meer te zwemmen. Als jongeman en later als man liep hij van het landgoed naar een plek waar een rivier en wat bomen waren. Soms liep hij hele dagen, zonder iets te eten en al lopend nam hij af en toe een slok water. Op latere leeftijd ging hij meestal van het ene plein naar het andere, van het ene dorp naar het andere, van het ene district naar het andere. Hij had zijn hele leven gelopen en nu was hij klaar om weer te lopen. En dat deed hij. Hij wisselde boodschappen uit met het landgoed El Pital, het landgoed El Aro de Bronce, met El Paraíso, met Los Bueyes, Santa María, Santa Eugenia. Hij liep heen en weer, onophoudelijk, en als meneer Genaro Alberto of een of andere opzichter hem vroeg of hij moe was, of hij niet liever even in de hangmat in zijn hut wilde uitrusten, zei de wandelaar nee, voor hem was het beter om de hele dag van hot naar her te lopen, dat hij zo zin in het leven bleef houden. De mannen, de opzichters en meneer don Genaro Alberto zelf, praatten achter zijn rug.

‘Omdat die ouwe zijn leven lang nooit een vrouw heeft gehad, heeft hij nog alle kracht in zijn lichaam,’ zei iemand.

‘Dat moet wel,’ antwoordden de anderen.

‘Nou ja, maar zelfs de priesters zijn niet zo, zelfs de priesters pissen weleens buiten de pot en kijk hem eens, die rare snuiter loopt nog door de bergen,’ zei don Genaro Alberto.

‘Wat erg is dat, nietwaar? Als je nooit een vrouw hebt gehad.’

‘Zeker. Die meneer is zijn hele leven al vreemd geweest, hij zegt bijna niets en nu vertelt hij niet eens meer die vreemde verhalen die hij vroeger vertelde.’

‘Zelfs dat al niet meer, dat is waar,’ zei don Genaro Alberto.

‘Ja, zelfs dat al niet meer.’

Hij wandelde door de bergen, hij had net een boodschap naar het landgoed Santa Petrona gebracht, toen hij langs een hut van hout en riet kwam en het gekerm van een barende vrouw hoorde. Hij hield stil en voelde hoe zijn hoofd zich vulde met een onbekende geur die uit de hut kwam en waarvan hij dacht, om een reden die hij nooit heeft gekend en die we nu nog niet kennen, dat die lucht uit de gespreide benen van de vrouw kwam en dat het niet haar geur was. Even later, toen hij het pasgeboren kind hoorde huilen, werd de geur sterker. Zo sterk dat de benen van de wandelaar verslapten; hij voelde zich plotseling ontzettend zwak en viel op de grond, hij proefde de smaak van de aarde, van het stof van de weg waarover hij gelopen had.

Hij bleef daar liggen, op de plek waar hij was gevallen, slapend. Tegen vier uur die middag was hij in slaap gevallen en bij het ochtendgloren van de volgende dag, onder de sterren, werd hij weer wakker nadat hij de hele nacht had gedroomd van engelen met wie hij had gesproken. Wat ze hadden besproken heeft hij nooit aan iemand verteld. Hij was toen tachtig jaar oud, en precies zoals de opzichters en meneer Genaro Alberto zeiden, hij had nog nooit met een vrouw geslapen.

3

Het jaar daarop ging hij weer naar het landgoed Santa Petrona, en het jaar daarna weer, en ook het daaropvolgende jaar. Eerst zag hij een vrouw met een meisje in haar armen, daarna zag hij een andere vrouw met hetzelfde meisje, maar nu aan haar hand, vervolgens zag hij een meisje dat haar gezicht waste in een kalebas, buiten de hut waar ze woonde. Het was een meisje met steil haar, een rond gezichtje, een beetje spleetogig en een donkere huid. Ze droeg een rode, oude, vuile jurk die versteld was, maar geen schoenen of slippers. Zestien jaar lang liep de man langs dat landgoed en die hut.

Toen hij vijfennegentig werd, voelde hij de behoefte om er niet meer één keer per jaar langs te gaan, maar één keer per maand. De man des huizes, die hij nog nooit had gegroet, begon hem gedag te zeggen en ze wisselden zelfs een paar woorden. Op een dag bleef de wandelaar in de schaduw van een boom staan en het leek hem een goed idee om een verhaal te vertellen. Hoewel er negen personen in de hut woonden, de ouders en zeven kinderen, kwam er maar één naar buiten die bij hen ging zitten: het meisje, dat nu vijftien jaar was en een jongedame was geworden met stevige dijen, brede heupen en lang zwart haar dat ze met rivierwater en varkenszeep waste en waar ze af en toe witte veldbloemen in stak die ze zelf plukte. Er volgden nog veel middagen en veel verhalen na die eerste middag en dat eerste verhaal.

Op een dag wist de wandelaar dat het tijd was om dat verhaal te vertellen dat hij altijd had bewaard, het verhaal over een man